

Den første grønlandske bog

af Erik M. Bøye

Hans Egede og Gertrud Rasch og deres fire børn ankom til Grønland den 3. juli 1721, og de gik straks i gang med at lære sig grønlandsk, som de lærte at beherske til fuldkommenhed. Men grønlænderne havde ikke noget skriftsprog. Det er skabt af Hans Egede! Allerede året efter sin ankomst til Grønland begyndte han at lære de første grønlændere at læse. Han gav dem kost og logi og i tilgift en fiskekrog for hvert bogstav, som de fik lært.

Første trin på datidens læsepædagogiske tretrins-trappe var at kende bogstaverne. Andet trin var at stave. Tredje trin var "at lægge sammen", dvs. føje flere stavelser sammen til ord. Hans Egede startede med små håndskrevne hæfter; men i 1739 – efter hjemkomsten til København – udgav han en trykt grønlandsk ABC på Vajsenhusets Forlag.

Mindre end hundrede år efter Hans Egedes ankomst til Grønland kunne næsten hele befolkningen i Vestgrønland læse; og i 1861 udgav grønlænderne selv en avis med ét nummer pr. måned. "Hvis der nogensinde har eksisteret en avis, der er blevet læst af en hel befolkning, mænd, kvinder, børn, unge og gamle, må det være *Atuagaglliutit*".

Grønlandsk er det eneste oprindelige amerikanske sprog, som er stats-, samfunds- og kulturbærende. Fra Ildlandet i syd og til Canada i nord har spansk, portugisisk, engelsk eller fransk fortrængt de oprindelige amerikanske sprog. Kun i Grønland er det landets eget sprog, der tales - både fra prædikestolen og fra parlamentets talerstol.

Den første grønlandske bog er et fornemt korrektiv til den nedgøring af Hans Egede, som ses i visse kredse. Der er ingen grund til at kaste maling på statuen af Hans Egede.

Efter at have læst *Den første grønlandske bog* fik jeg lyst til at genlæse Henrik Pontoppidans novelle *Isbjørnen* om Thorkild Asger Ejnar Frederik Müller, "genstanden for Uggelejre Herreds forfærdelse, skolelærernes harme og bispens fortvivlelse". Når jeg er til jubilæums-sammenkomst med mine gamle mellemskole-klassekammerater, kommer vi altid til at tale om vores gamle klasselærer Erik Askel og hans medrivende gennemgang af *Isbjørnen*.

Henrik Pontoppidan har ikke kendt til Hans Egedes ABC, da han skrev *Isbjørnen*, for så ville han have nævnt den blandt de bøger, som Missionsselskabet havde givet Thorkild Müller med til Grønland. Han nævner kun *Kristendom og Hedenskab*, *Præk Jesus mellem de Vankundige*, *Gylden Skatkiste* og *Gangbare og anvendelige Metoder til højst nødvendig Indpodning*

af den kristne Læres Sandheder. Men Henrik Pontoppidan havde heller ikke selv været på Grønland. Han var ellers tæt på at komme med på en Grønlands-ekspedition: Da ”Grønlands-ekspeditionen om formiddagen skulle afsejle, blev jeg siddende hjemme i min stue og havde ikke lyst til at gå ud. Nedtrykt som en forsmået bejler på den elskedes bryllupsdag fulgte jeg i tankerne skibet på dets vej op gennem sundet og videre nordpå” (Citat fra dansklærerforeningen 5. udg. af *Isbjørnen*, s. 8.)

Erik M. Bøye er forhenværende lektor ved Syddansk Universitet

---

Den første grønlandske bog
af Thorkild Kjærgaard og Flemming A.J. Nielsen
Et lille hæfte udgivet af Det Kgl. Bibliotek i 2021
- 300-året for Hans Egedes ankomst til Grønland.